

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.085>

JEL classification: E62, H21, H61, H72

UDC: 336.15:336.3

Ігор КОБЛИК

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики,

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», Україна

E-mail: ihorkoblyk@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8607-6262

ФОРМУВАННЯ ЗАСАД БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Засади боргової безпеки є важливою складовою фінансової стійкості територіальних громад. У зв'язку з тим, що багато територіальних громад мають значні боргові зобов'язання, їх здатність до фінансової стійкості та забезпечення якісних соціальних та економічних послуг може бути обмежена. Тому важливо визначити засади, що дозволять забезпечити боргову безпеку територіальних громад.

Метою є обґрунтування засад боргової безпеки територіальних громад в Україні, як важливого напрямку боргової політики органів місцевого самоврядування.

Методи дослідження. В процесі проведеного дослідження використані такі методи: аналіз, синтез та узагальнення.

Висновки. Розглянуто особливості боргової стійкості та боргової безпеки, визначено їх відмінності. Виокремлено підходи фінансових та політичних організацій до трактування боргової безпеки територіальних громад, на основі чого сформовано власне бачення досліджуваної дефініції, яка розглядається як здатність територіальної громади, або органу місцевого самоврядування, який є її виконавчим органом, забезпечити оптимальний обсяг боргу шляхом підтримки належного рівня кредитного рейтингу та платоспроможності щодо обслуговування та погашення боргових зобов'язань з подальшою можливістю здійснювати економічну діяльність. Виділено загально теоретичні підходи, які розкривають сутність боргової безпеки територіальних громад, серед яких варто виділити: економічний, фінансовий, макроекономічний, соціальний, діловий, політичний, управлінський, юридичний, інтегрований, екологічний, інноваційний, комунікаційний, соціально-економічний, географічний, культурологічний. Кожен із цих підходів відображає різні аспекти боргової безпеки територіальних громад та розглядає її з різних позицій.

Виокремлено основні завдання, які має вирішувати боргова безпека територіальних громад, до яких відносять: зменшення боргового навантаження, забезпечення стійкості бюджету, розвиток інвестиційного потенціалу, збереження кредитного рейтингу. Визначено основні методики оцінювання боргової безпеки територіальних громад до яких належать: аналіз фінансової звітності, оцінка економічного потенціалу, кредитна оцінка, аналіз державної політики в сфері регулювання боргової політики органів місцевого самоврядування, оцінка ризиків. Розглянуто світові стандарти та методики для проведення оцінки боргової безпеки територіальних громад, на основі яких запропоновано використання ряду індикаторів, які допомагають визначити граничні розміри боргового навантаження на бюджет територіальної громади.

Ключові слова: борг територіальних громад; боргова безпека; фінансова стійкість.

© Ігор Коблик, 2023

Отримано: 16.05.2023 р.

Рекомендовано до друку: 23.05.2023 р.

Опубліковано: 31.05.2023 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати:

Коблик І. Формування засад боргової безпеки територіальних громад в Україні. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 2. С. 85-94. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.085>

Вступ

Реформа децентралізації в Україні, яка розпочата в 2014 році передбачає передачу більшої частини повноважень та відповідальності за розвиток територій на територіальні громади. Однак, збільшення повноважень також призводить до збільшення фінансових зобов'язань територіальних громад, що може створювати ризик неплатоспроможності та порушення бюджетної дисципліни. Ключовим фактором забезпечення сталого розвитку територіальних громад є можливість здійснювати власну боргову політику, яка включає ряд заходів, які направлені на забезпечення стійкого фінансового стану органів місцевого самоврядування та зменшення ризиків, пов'язаних з борговим навантаженням на місцевий бюджет.

Одним з основних чинників в системі регулювання боргової політики органів місцевого самоврядування є визначення їх боргової безпеки, адже саме вона дає можливість визначити фінансову стійкість та має вплив на сталий розвиток територіальних громад. Підвищення рівня боргової безпеки територіальних громад також може мати позитивний вплив на соціальний розвиток територій. Адже, забезпечення боргової стійкості та фінансової стабільності місцевих фінансів дозволяє здійснювати необхідні соціальні витрати, зокрема на охорону здоров'я, освіту, культуру, соціальний захист та інші сфери, які позитивно впливають на якість життя громадян. Тому визначення рівня боргової безпеки територіальних громад є важливим і актуальним завданням для забезпечення сталого розвитку територій та підвищення якості життя населення.

Дослідження теоретичних та практичних аспектів сутності боргової безпеки здійснювали вітчизняні та закордонні науковці, серед яких варто виділити: О. Царук, Т. Богдан, М. Єрмошенко, В. Мартиненко, В. Сідак, В. Кравченко, О. Бланшард, Х. Бон, Р. Барро, М. Фрідман, М. де Мело, Дж. Хікс. Однак, незважаючи на значну кількість наукових робіт, присвячених питанню боргової безпеки, актуальною тематикою в умовах бюджетної

децентралізації є визначення засад боргової безпеки територіальних громад як первинного суб'єкта місцевого самоврядування в Україні.

Мета статті

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні засад боргової безпеки територіальних громад в Україні, як важливого напрямку боргової політики органів місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу дослідження

Боргова політика органів місцевого самоврядування є дуже важливою для забезпечення стабільного фінансового стану територіальних громад та їх економічного розвитку. Поряд з цим, боргова політика органів місцевого самоврядування повинна включати в себе ряд заходів, направлених на зменшення ризиків, пов'язаних з борговим навантаженням. Визначення боргового навантаження на бюджет органів місцевого самоврядування здійснюється через показники боргової безпеки та боргової стійкості. В науковій літературі детермінація сутності цих понять різна, однак індикатори виміру часто повторюють один одного.

Боргова стійкість відображає здатність територіальних громад витримати економічні виклики та кризову ситуацію без порушення своєї фінансової стійкості. В загальному розумінні боргова безпека окреслює фінансовий стан громади та відображає ступінь ризику, пов'язаного з можливістю сплати боргів громадою в майбутньому. Територіальна громада з високою борговою безпекою може бути сприятливим місцем для інвестування, тому що вона здатна забезпечити повернення коштів та відсотків за борговими зобов'язаннями.

В міжнародній практиці існує кілька загально теоретичних підходів до тлумачення боргової безпеки територіальних громад (табл. 1).

У загальному всі підходи до тлумачення боргової безпеки територіальних громад базуються на ідеї стабільності та здатності органів місцевого самоврядування забезпечувати свої фінансові зобов'язання.

Таблиця 1. Теоретичні підходи до тлумачення боргової безпеки територіальних громад в міжнародній практиці

Підхід	Сутність
Підхід МВФ	боргова безпека муніципалітетів та громад повинна бути забезпечена таким рівнем боргового навантаження, який не перевищує їх можливостей здійснювати платежі з відсотками та основним боргом вчасно та без протермінування
Підхід ОЕСР	визначає боргову безпеку територіальних громад як здатність управляти фінансовими ризиками та забезпечувати стабільність фінансів громади
Підхід Світового банку	визначає боргову безпеку як здатність територіальної громади забезпечувати стабільність бюджету та фінансової системи, що в свою чергу дозволяє уникнути фінансової кризи та впливу негативних зовнішніх чинників на економіку громади
Підхід Європейського Союзу	визначає боргову безпеку як здатність територіальної громади здійснювати свої фінансові зобов'язання відповідно до умов та строків, визначених у контрактах

* узагальнено автором на основі [1-4].

Таким чином боргову безпеку територіальних громад можна визначити, як здатність територіальної громади, або органу місцевого самоврядування, який є її виконавчим органом, забезпечити оптимальний обсяг боргу шляхом підтримки належного рівня кредитного рейтингу та платоспроможності щодо обслуговування та

погашення боргових зобов'язань з подальшою можливістю здійснювати економічну діяльність.

Боргова безпека територіальних громад є складним, багатостороннім та суперечливим явищем, адже існує багато підходів до визначення її сутності.

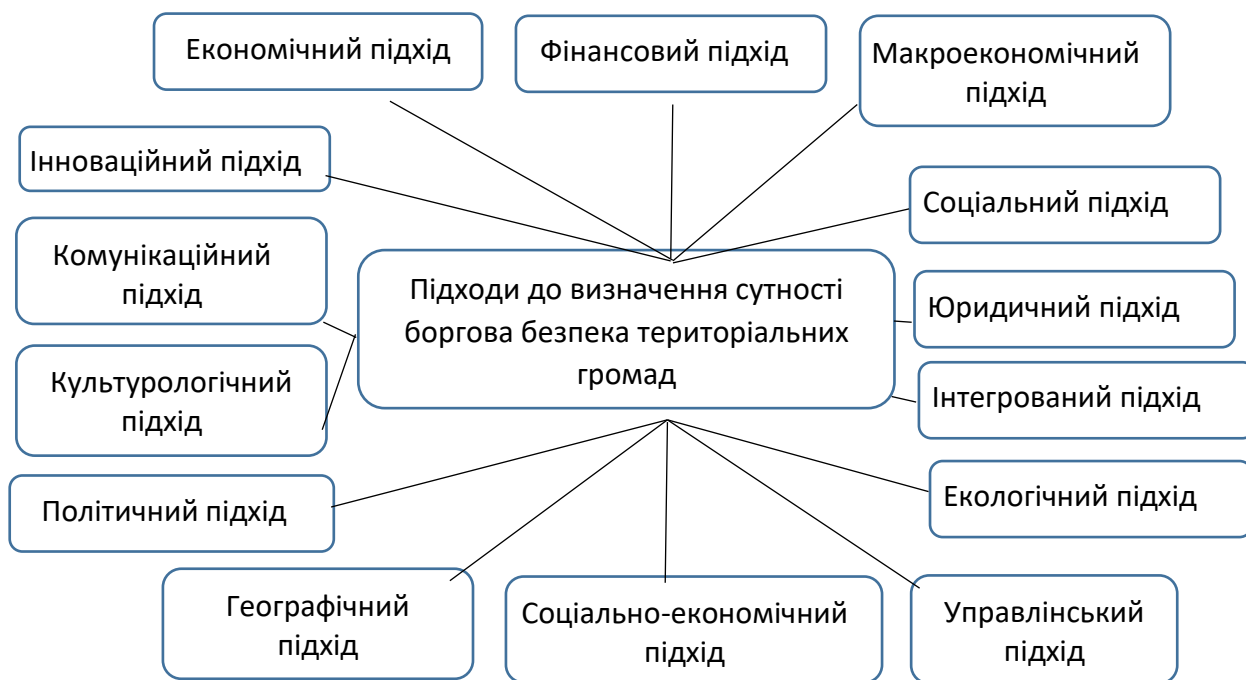

Рис. 1. Підходи до визначення сутності боргової безпеки територіальних громад

Фінансовий підхід передбачає аналіз фінансових показників територіальної громади, таких як обсяг доходів та видатків, величини боргу та відсоткових ставок за кредитами. Важливою складовою цього підходу є здатність органів місцевого самоврядування до правильного планування та управління бюджетом, визначення джерел фінансування та погашення боргів. За допомогою цього підходу можна виявити ризики, пов'язані з погашенням боргів, та зробити висновок щодо ступеня боргової безпеки територіальної громади.

Економічний підхід передбачає аналіз економічної ситуації на території громади, зокрема, рівня зайнятості, рівня інвестицій, рівня диверсифікації економіки громади та інших факторів, які впливають на економічну діяльність в громаді. За допомогою цього підходу можна встановити, наскільки здатна громада забезпечити погашення боргових зобов'язань.

Макроекономічний підхід зосереджується на впливі загальнонаціональних економічних процесів на боргову безпеку територіальної громади, таких як інфляція, девальвація національної валюти та ін.

Соціальний підхід передбачає аналіз соціальної ситуації на території громади, зокрема, рівня життя, рівня освіти та інших соціальних факторів, які можуть вплинути на здатність громади погасити свій борг. За допомогою цього підходу можна встановити, як виконання боргових зобов'язань вплине на соціальну сферу громади, а саме: надання належних соціальних послуг та забезпечення належних умов для розвитку місцевих громад.

Діловий підхід передбачає, що боргова безпека територіальної громади залежить від її здатності залучати інвестиції та розвивати бізнес-середовище, що сприяє економічному розвитку та створенню робочих місць. Цей підхід включає в себе відносини між органом місцевого самоврядування та бізнес-спільнотою, його здатністю залучати інвесторів та підтримувати підприємницьку діяльність на своїй території.

Політичний підхід передбачає, що боргова безпека територіальної громади залежить від рівня стабільності та ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Цей підхід

фактично зосереджений на політичних аспектах та залежностях, які впливають на боргову стабільність територіальних громад. Він припускає, що на рішення щодо боргів громади впливають політичні процеси, у тому числі рішення щодо розподілу бюджетних коштів та направлення фінансування на різні проекти та програми. За такого підходу боргова безпека громади може бути залежна від державної ситуації в країні, національної економічної політики, виборів та відносин між усіма політичними силами. Цей підхід дає можливість зрозуміти, як політичні процеси можуть позитивно або негативно вплинути на боргову безпеку територіальної громади.

Управлінський підхід зосереджує увагу на управлінських аспектах боргової безпеки територіальних громад, таких як ефективність управління фінансовими ресурсами, якість управління місцевими проектами та програмами та іншими управлінськими показниками.

Юридичний підхід зосереджується на розгляді юридичних аспектів боргової безпеки територіальних громад, таких як відповідність законодавству щодо боргів та їх обслуговування, наявність правових механізмів для забезпечення боргової безпеки та інших юридичних показників.

Інтегрований підхід забезпечує поєднання різних аспектів боргової безпеки (фінансового, економічного, соціального, управлінського та юридичного) у комплексному аналізі, що дозволяє зробити більш повну та обґрунтовану оцінку боргової безпеки органів місцевого самоврядування.

Екологічний підхід зосереджується на екологічних аспектах боргової безпеки територіальних громад, таких як забезпечення сталого розвитку місцевої економіки, захист довкілля та збереження природних ресурсів.

Інноваційний підхід зосереджується на використанні нових технологій та інновацій для підвищення фінансової стійкості та боргової безпеки територіальних громад.

Комунікаційний підхід зосереджується на важливості зв'язку між органом місцевого самоврядування та населенням, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами для підтримки фінансової стійкості та боргової безпеки територіальної громади.

Соціально-економічний підхід зосереджується на взаємозв'язку між борговою безпекою територіальної громади та соціально-економічним розвитком території, в тому числі забезпеченням рівномірного розподілу фінансових ресурсів між широкими групами населення.

Географічний підхід зосереджується на взаємозв'язку між борговою безпекою територіальної громади та її географічним розташуванням, наприклад, наявністю природних ресурсів, туристичного потенціалу та іншими аспектами.

Культурологічний підхід зосереджується на взаємозв'язку між борговою безпекою територіальної громади та культурними особливостями території, у тому числі традиціями господарської діяльності, менталітетом населення та іншими аспектами.

Кожен із цих підходів відображає різні аспекти боргової безпеки територіальних громад та розглядає її з різних позицій. Таким чином, головним призначенням боргової безпеки територіальних громад є забезпечення стабільності їх фінансової системи та захист від негативних наслідків боргових ризиків. Крім того, боргова безпека допомагає забезпечити ефективне використання бюджетних ресурсів, розвивати інвестиційний потенціал громади та зміцнювати її фінансову стійкість.

До основних завдань, які вирішує боргова безпека територіальних громад, можна віднести:

1. Зменшення боргового навантаження: розроблення та провадження ефективної боргової політики дозволяє зменшити боргове навантаження на бюджет територіальної громади.

2. Забезпечення стійкості бюджету: розроблення та реалізація стратегії забезпечення стабільності та стійкості місцевого бюджету дозволяє зберегти фінансову стійкість громади.

3. Забезпечення економічного зростання: важливим аспектом оцінювання боргової безпеки є оцінка потенціалу економічного зростання територіальної громади. Це може включати оцінку економічного потенціалу, інфраструктури, галузевої структури та інших факторів, які можуть підвищити доходи територіальної громади та її здатність до

виплати боргових зобов'язань. Забезпечення боргової безпеки допомагає залучати додаткові інвестиції, що може стимулювати економічний розвиток території та зміцнювати її конкурентоспроможність.

4. Збереження кредитного рейтингу: важливою складовою боргової безпеки є збереження та підвищення кредитного рейтингу, що дозволяє отримувати доступ на найбільш вигідних умовах кредитування та інших фінансових ресурсів.

Боргова безпека встановлює взаємозв'язок між рівнем боргу, його структурою та визначає ступінь ризику, який виникає для громади при сплаті цього боргу. Оцінка боргової безпеки територіальних громад є методично-практичним інструментарієм, застосовування якого допомагає оцінити поточний стан місцевого боргу та визначити боргове навантаження на місцевий бюджет, що дозволить уникнути надмірної заборгованості та зменшити ризик дефолту в майбутньому.

Методика оцінювання боргової безпеки територіальних громад базується на таких засадах:

1. Аналіз фінансової звітності: здійснюється на основі аналізу фінансової звітності територіальної громади, що дозволяє оцінити рівень боргової заборгованості громади та її здатність повернути боргові зобов'язання.

2. Оцінка економічного потенціалу: включає дослідження обсягів виробництва, інвестиційного потенціалу, розвитку галузей місцевої економіки та інших факторів, які впливають на економіку території.

3. Кредитна оцінка: здійснюється на основі визначення кредитного рейтингу.

4. Аналіз державної політики в сфері регулювання боргової політики територіальних громад: включає оцінку величини державної допомоги, політики державного кредитування та інших факторів, які можуть вплинути на здатність територіальної громади повернути боргові зобов'язання.

5. Оцінка ризиків: включає аналіз фінансових та економічних факторів, які можуть вплинути на здатність територіальної громади повернути боргові зобов'язання.

Боргова безпека територіальних громад є важливою темою міжнародної практики,

оскільки багато країн стикаються з проблемами боргового навантаження місцевих урядів та недостатньою фінансовою стійкістю громад. Наприклад, Міжнародна фінансова корпорація (МФК) співпрацює з урядами та місцевими органами влади багатьох країн для забезпечення фінансової стійкості та спроможності до сплати боргів місцевих громад [5]. В США функціонує Government Finance Officers Association (GFOA), яка займається питаннями фінансового управління в муніципалітетах США, надає рекомендації та розробляє стандарти для різних аспектів оцінки боргової безпеки [6].

У Європейському Союзі (ЄС) не існує загальноєвропейських стандартів та методик для оцінки боргової безпеки муніципалітетів або громад, кожна країна має свою власну систему фінансового управління. У Польщі фінансовий контроль за громадами здійснюється за допомогою системи публічного фінансового контролю (Public Financial Control System). Для оцінки боргової безпеки громад використовується методика на основі рейтингової системи [7]. В Іспанії діє система фінансового контролю Sistema de Control Financiero, яка забезпечує проведення регулярних оцінок боргової безпеки муніципалітетів та громад. Для цього застосовуються спеціальні стандарти та методики, розроблені національним органом влади – Ministry of Finance and Public Administrations, які базуються на основі боргових індикаторів [8]. В Німеччині оцінка боргової безпеки проводиться на основі федерального закону про фінансове управління муніципалітетами та громадами (Kommunalhaushaltsverordnung – KomHVO). Цей закон встановлює вимоги щодо рівня місцевого боргу та представлення бюджетів муніципалітетів та громад, а також передбачає проведення моніторингу на основі показників боргового навантаження на бюджет [9]. У Франції діє Національне агентство з фінансової стійкості та розвитку муніципальних територій (Agence nationale de la cohésion des territoires) [10], яке забезпечує надання методичної та технічної допомоги комунам з питань управління бюджетом, фінансової стійкості та боргової безпеки. Оцінка боргової безпеки муніципалітетів та громад базується на основі

закону про місцеві фінанси (Loi relative aux finances locales), який містить вимоги щодо забезпечення боргової безпеки та здатності комун та муніципалітетів виконувати свої функції.

Оцінка боргової безпеки муніципалітетів та громад в даних країнах формується на основі показників, таких як рівень боргу та його динаміки, рівня доходів та видатків, рівня використання кредитних ресурсів, наявності фінансових резервів, рівня ризику та встановлення порогових значень щодо обсягу місцевого боргу.

Методичною основою для проведення аналізу рівня боргової безпеки є використання боргових індикаторів, які допомагають визначити граничні розміри боргового навантаження. Однак в міжнародній практиці немає єдиного підходу для визначення граничних меж боргового навантаження на місцевий бюджет. Різні країни мають різні підходи до визначення цих меж залежно від рівня ризику та фінансової стійкості громад і муніципалітетів.

У США та країнах ЄС використовують різні підходи для визначення граничного обсягу боргових навантажень на місцевий бюджет. У США, рекомендована гранична межа боргового навантаження для органів місцевого самоврядування зазвичай становить від 5% до 15% від загального бюджету. В Німеччині, Бельгії та Іспанії цей показник є різний в залежності від величини та типу громади і може складати до 60% від загального бюджету.

Складним і дискусійним питанням є методологія оцінки індикаторів боргової безпеки територіальних громад в Україні. Адже у вітчизняному законодавстві визначено, що загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста боргу (без урахування гарантійних зобов'язань, що виникають за кредитами (позиками) від міжнародних фінансових організацій) станом на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 200% (для міста Києва – 400%) середньорічного індикативного прогнозного обсягу надходжень бюджету розвитку (без урахування обсягу місцевих запозичень та капітальних трансфертів (субвенцій) з інших бюджетів), визначеного прогнозом

відповідного місцевого бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди [11]. Однак в українському законодавстві не визначено можливості проведення боргової політики в частині: здійснення запозичень, їх інструментарію; обсягу боргу і його граничного значення; значень боргового навантаження та

індикаторів боргової безпеки для селищних та сільських територіальних громад.

Тому важливим завданням є визначення індикаторів боргової безпеки, встановлення їх нормативних значень для сільських, селищних та міських територіальних громад відповідно до міжнародної практики та їх законодавче регламентування (табл. 2).

Таблиця 2. Показники боргової безпеки та їх нормативне значення для сільських, селищних та міських територіальних громад в Україні

Показник	Нормативне значення, %		
	сільська ТГ	селищна ТГ	міська ТГ
Дефіцит бюджету	3	3	3
Рівень боргового навантаження	30	60	200
Рівень процентних платежів	10	10	20
Рівень фінансової самозабезпеченості	60	60	60
Борг по облігаціям випущених в іноземній валюті	-	-	20
Борг комунальних підприємств, яким надана місцева гарантія	5	5	10

Дефіцит бюджету. Показує перевищення витрат громади над їхніми доходами за певний період часу. Дефіцит бюджету може мати негативний вплив на фінансову стабільність громади та її боргову безпеку. В країнах ЄС даний показник не може перевищувати 3% від їх доходів, що відповідає Маастрихтському договору, в якому дане значення є допустимим також для державних бюджетів.

Рівень боргового навантаження. Це відношення загального боргу до доходу громади за певний період. Дозволяє оцінити, наскільки погашення боргу впливає на бюджет. Обсяг боргу муніципалітету в США не має перевищувати 5-15% від його доходів, в країнах ЄС цей показник не має перевищувати 60%.

Рівень процентних платежів. Цей показник відображає відношення витрат на обслуговування боргу до доходів місцевого бюджету і дозволяє оцінити, наскільки великі витрати, пов'язані з обслуговуванням боргу. Якщо ці витрати не перевищують 10% валового доходу, вважається, що громада перебуває у стабільному фінансовому становищі, якщо більше 10% доходу, вважається, що громаді загрожує ризик неплатоспроможності. Дані значення відрізняються в залежності від виду громади: якщо це місто, витрати на обслуговування боргу 20-25% від валового доходу, не є критичними, адже в місцевій

територіальній громаді значно ширші джерела доходів наповнення бюджету. Але якщо це невелика сільська чи селищна територіальна громада, які витрачають кошти переважно на будівництво доріг або оновлення дороговартісної інфраструктури, відсоток витрат на обслуговування боргу до доходу буде набагато вищим, і це може бути проблемою. Так в Німеччині для міських громад даний показник не має перевищувати 30%, а в Польщі для сільських громад 15%.

Борг по облігаціям випущених в іноземній валюті. Для оцінки рівня заборгованості територіальних громад за облігаціями в іноземній валюті використовуються показник співвідношення заборгованості за облігаціями в іноземній валюті до загальної заборгованості територіальних громад. Даний показник характеризує можливість настання валютного ризику. Тобто, якщо облігації випущені в іноземній валюті, їх вартість і виплати відсотків будуть залежати від курсу обміну валют. Якщо валюта, в якій випущені зобов'язання, знецінюється за відношенням до валюти емітента, це може призвести до збільшення вартості обслуговування боргу та збитків для емітента.

Рівень ризику дефолту. Це міра загрози невиконання зобов'язань по погашенню боргу. Дозволяє оцінити ризики, пов'язані з борговим

тягарем громади. Оцінювання ризику дефолту зазвичай здійснюється агентствами з кредитного рейтингу, такими як Standard&Poor's, Moody's або Fitch.

Борг на душу населення громади. Відображає кількість боргу, яка припадає на кожного жителя даної громади і дає змогу визначити масштаб боргового навантаження на місцеве населення. Визначення даного показника проводиться шляхом його співвідношення до доходів на душу населення. Борг на душу населення, який становить менше 10% доходів на душу населення, вважається допустимим. Борг у розмірі від 10% до 15% такого доходу не несе загрози, заборгованість, що перевищує 15% такого доходу, вважається ризикованою. Адже є велика різниця між кількістю проживання жителів в різних адміністративно-територіальних одиницях та плінністю населення в них. Так, переселення жителів з сільських та селищних територіальних громад до міських створює проблеми відтворення населення у цих громадах та спричинить дефіцит трудових ресурсів, що призведе до проблем з наповнення дохідної частини їх бюджетів. В світовій практиці критичним показником є скорочення жителів громади більш ніж на 20% від попереднього року, що може вплинути на зростання боргового навантаження.

Борг комунальних підприємств, яким надана місцева гарантія. Відображає частку боргу комунальних підприємств, у загальній сумі боргу територіальної громади. Борг комунальних підприємств, показує не тільки фінансовий стан самого підприємства, але і готовність місцевої влади взяти на себе додаткові фінансові зобов'язання для підтримки комунального сектору.

Термін погашення боргу. Відображає термін протягом якого борг повинен бути погашений. Цей показник дозволяє оцінити, наскільки швидко можна погасити борг, чим менший термін погашення боргу, тим менший ризик для громади, оскільки менша кількість часу дозволяє більш ефективно управляти фінансами та зменшує можливість накопичення боргу. Однак, короткий термін погашення може збільшувати боргове навантаження на місцевий бюджет, оскільки зменшується строк для погашення боргу і

збільшується частка щорічних виплат з бюджету направлених на погашення боргу. З іншого боку, довгий термін погашення може знижувати рівень щорічних виплат, але збільшувати загальну вартість боргу через виплату процентів за довший період. Тому оптимальний термін погашення залежить від конкретних умов і може варіюватися в залежності від відповідних ризиків та можливостей органів місцевого самоврядування.

Таким чином, на основі боргових індикаторів можна провести прогнозну оцінку боргової безпеки територіальних громад. Вони допомагають своєчасно виявити проблеми боргового навантаження на бюджет та розробити ефективні стратегії щодо реалізації боргової політики в подальшому

Висновки та перспективи подальших розвідок

Формування засад боргової безпеки територіальних громад в Україні є важливим кроком для забезпечення сталого розвитку місцевих громад та підвищення їхньої фінансової стійкості. Використання засад боргової безпеки дозволить: забезпечити стабільність бюджету місцевої громади та попередити надмірне зростання боргового навантаження; забезпечити економічну та фінансову стійкість територіальної громади та підвищити її кредитний рейтинг; захистити інтереси жителів шляхом забезпечення прозорості та відкритості в управлінні фінансами місцевих громад; забезпечити їх сталий розвиток та зберегти природні ресурси. Тому формування засад боргової безпеки є необхідним елементом реформування фінансової системи територіальних громад в Україні. Важливо забезпечити реалізацію цього процесу шляхом розроблення відповідних стандартів та методик оцінки боргової безпеки, а також підвищення фінансової свідомості та відповідальності місцевих органів влади в управлінні фінансами. У статті зазначено теоретичні засади формування боргової безпеки територіальних громад однак подальшого дослідження потребує аналіз боргової безпеки сільських, селищних та міських територіальних громад в Україні відповідно до розглянутих індикаторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org/ru/Search#q=debt%20security%20of%20territorial%20communities&sort=relevancy>.
2. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://www.oecd.org/daf/fin/public-debt/Local-Currency-Bond-Markets-Diagnostic-Framework-2013.pdf>.
3. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/baee6e22-9826-59ea-b070-e3d6ad5a5599/full>.
4. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: <https://europa.eu/youreurope/business/finance-funding/getting-funding/access-finance/search/en>.
5. Офіційний сайт Міжнародної фінансової корпорації. URL: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/ifc_ext_design/ifc+search/search/ifc+search?q=local+debt&tab=1&count=5313&.
6. Офіційний сайт Government Finance Officers Association (GFOA). URL: <https://www.gfoa.org/meeting-demand-public-finance>.
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів Республіка Польща. URL: [Public_finance_sector_debt_management_strateg_in_the_years_2021-2024.pdf](https://public_finance_sector_debt_management_strateg_in_the_years_2021-2024.pdf).
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів Іспанії. URL: <https://www.fnmt.es/transparencia/informacion-economica/sistemas-de-control-financiero>.
9. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ землі Північної Рейн-Вестфалія. URL: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_detail?sg=0&menu=0&bes_id=39928&anw_nr=2&aufgehoben=N&det_id=606268.
10. Офіційний сайт Національного агентства територіальної єдності Республіки Франція. URL: <https://agence-cohesion-territoires.gouv.fr/politique-de-la-ville-97> (дата звернення: 8.05.2023).
11. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/miscevij-borg-ta-miscevij-garantovanij-borg-osn-inf>.

REFERENCES

1. The official site of the International Monetary Fund (2019).
<https://www.imf.org/ru/Search#q=debt%20security%20of%20territorial%20communities&sort=relevancy>.
2. The official site of the OECD (2013).
<https://www.oecd.org/daf/fin/public-debt/Local-Currency-Bond-Markets-Diagnostic-Framework-2013.pdf>.
3. The official site of the Worldbank (2021).
<https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/baee6e22-9826-59ea-b070-e3d6ad5a5599/full>.
4. The official site of the European Union (2021).
<https://europa.eu/youreurope/business/finance-funding/getting-funding/access-finance/search/en>.
5. The official site of the International Finance Corporation (2021).
https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/ifc_ext_design/ifc+search/search/ifc+search?q=local+debt&tab=1&count=5313&.
6. The official site of the Government Finance Officers Association (2021). <https://www.gfoa.org/meeting-demand-public-finance>.
7. The official site of the Ministry of Finance Republic of Poland (2021).
[Public_finance_sector_debt_management_strateg_in_the_years_2021-2024.pdf](https://www.mf.gov.pl/pl/public_finance_sector_debt_management_strateg_in_the_years_2021-2024.pdf).
8. The official site of the Ministry of Finance and Public Administrations (2022).
<https://www.fnmt.es/transparencia/informacion-economica/sistemas-de-control-financiero>.
9. The official site of the Ministry of the Interior of North Rhine-Westphalia. (2018).
https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_bes_detail?sg=0&menu=0&bes_id=39928&anw_nr=2&aufgehoben=N&det_id=606268.
10. The official site of the Agence nationale de la cohesion des territoires Republique Francaise). (2018).
<https://agence-cohesion-territoires.gouv.fr/politique-de-la-ville-97>.
11. The official site of the Ministry of Finance of Ukraine. (2022). <https://mof.gov.ua/uk/miscvij-borg-ta-miscvij-garantovanij-borg-osn-inf>.

Ihor Koblyk, PhD in Economics, Senior Research Fellow of the Department of Regional Financial Policy, State institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine», Ukraine

FORMATION OF PRINCIPLES OF DEBT SECURITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

Abstract

Introduction. The principles of debt security are an important component of the financial stability of territorial communities. Due to the fact that many territorial communities have significant debt obligations, their ability to be financially sustainable and provide quality social and economic services may be limited. Therefore, it is important to determine the principles that will ensure the debt security of territorial communities.

The purpose of the scientific research. The goal is to substantiate the principles of debt security of territorial communities in Ukraine, as an important direction of the debt policy of local self-government bodies.

Research methods. The following methods were used in the course of the research: analysis, synthesis and generalization.

The main results of the study. The peculiarities of debt sustainability and debt security are considered, and their differences are determined. The approaches of financial and political organizations to the interpretation of debt security of territorial communities are highlighted, on the basis of which the own vision of the studied definition was formed, which is considered as the ability of a territorial community, or a local self-government body, which is its executive body, to ensure the optimal amount of debt by maintaining an appropriate level of credit rating and solvency in terms of servicing and repaying debt obligations with the subsequent ability to carry out economic activity. General theoretical approaches are highlighted that reveal the essence of debt security of territorial communities, among which it is worth highlighting: economic, financial, macroeconomic, social, business, political, managerial, legal, integrated, ecological, innovative, communication, socio-economic, geographical, cultural. Each of these approaches reflects different aspects of debt security of territorial communities and considers it from different positions.

The main tasks that must be solved by the debt security of territorial communities are highlighted, which include: reducing the debt burden, ensuring the stability of the budget, developing the investment potential, maintaining the credit rating. The main methods of assessing the debt security of territorial communities are defined, which include: analysis of financial statements, assessment of economic potential, credit assessment, analysis of state policy in the field of regulation of debt policy of local self-government bodies, risk assessment.

The world standards and methods for assessing the debt security of territorial communities are considered, based on which it is proposed to use a number of indicators that help determine the maximum debt burden on the budget of the territorial community.

Keywords: territorial communities' debt; debt security; financial stability.

Cite as: Koblyk, I. I. (2023). Formation of principles of debt security of territorial communities in Ukraine. *Economic analysis*, 33 (2), 85-94. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.085>